

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم اجتماعی و روانشناسی گروه ارتباطات

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

ارتباطات (روزنامه نگاری)

عنوان:

بررسی بازتاب مسائل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در سریال "قهوه تلخ"

استاد راهنما:

دکتر نسیم مجیدی قهرودی

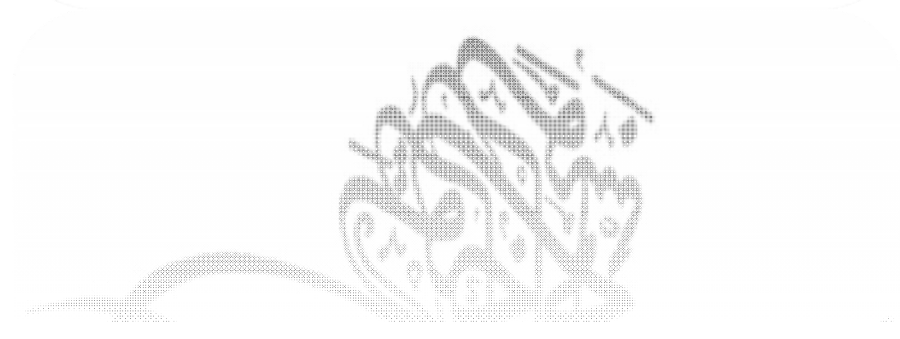
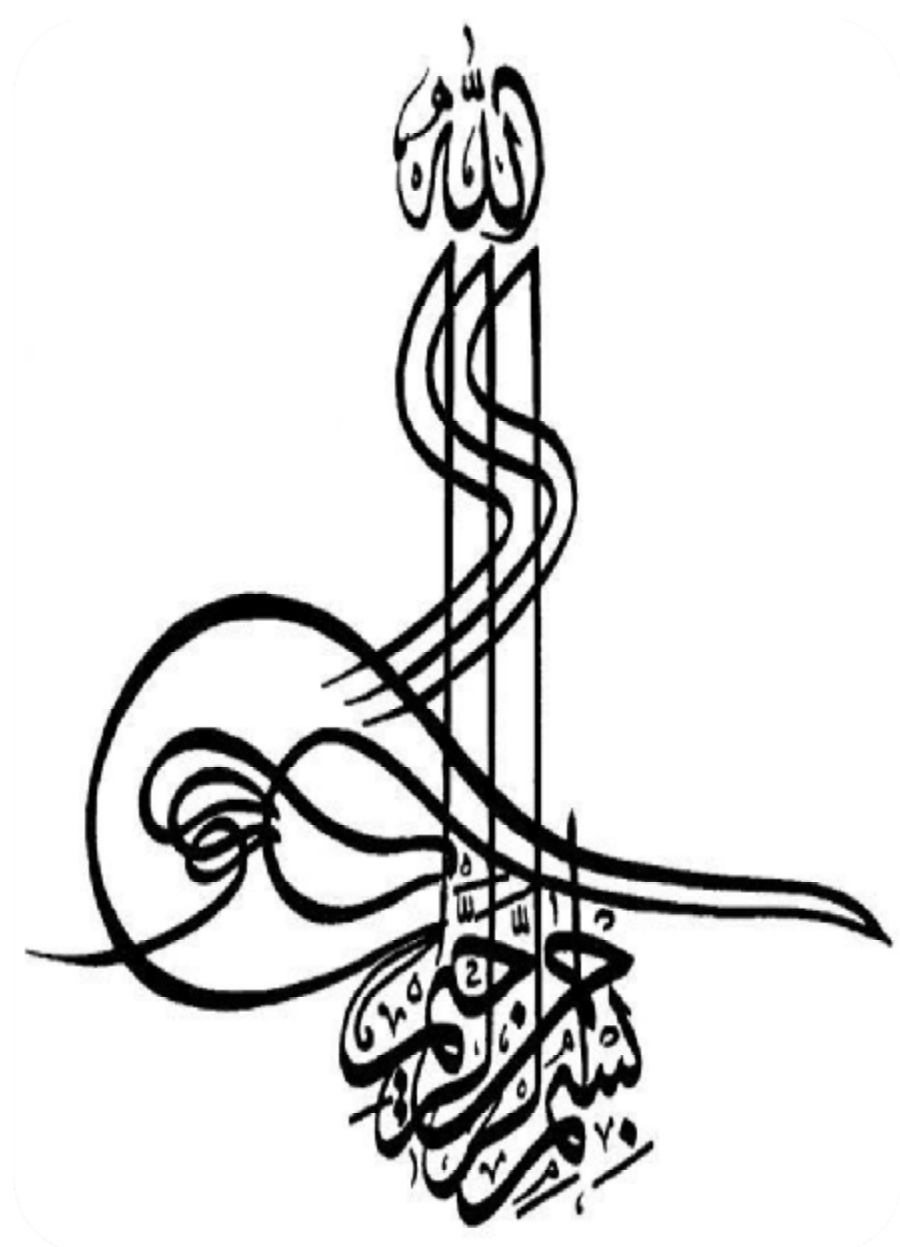
استاد مشاور:

دکتر سید محمد دادگران

پژوهشگر:

نیلوفر جمالی

تابستان 1390

تقدیم بہ:

والدینم کہ مراتبیت کردہ اند و این امکان را برای من فراهم آورده اند کہ

آزادانہ در راہ کمال بگو شتم، آنان کہ خواست خود را بہ خواست من بدل نساختہ

اند، بلکہ بہ من یاد دادہ اند تا انسانی آزاد باشم کہ نسبت بہ خود احساس

مسئولیت می کند.

مشکر و قدردانی:

باتقدیر و مشکرسایسته از استادان فرهیخته و فرزانه؛ سرکار خانم دکتر نسیم مجیدی

و جناب آقای دکتر سید محمد دادگران که با گفته های بلند خود، صحیفه های سخن

را علم پرور نموده و همواره راهنما و راه کشای نگارنده در اتمام این پایان نامه

بوده اند و مشکر از استاد کراتقدر جناب آقای دکتر علی کرانامیه پور که در تمام

مراحل آموزشی مراباری نمودند.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب نیلوفر جمالی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات - روزنامه نگاری با شماره دانشجویی 87084933000 اعلام می نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان نامه با عنوان بررسی بازتاب مسائل اجتماعی سیاسی و فرهنگی در سریال "قهوه تلخ" کار پژوهشی خود بوده و چنانچه دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم، طبق ضوابط و رویه های جاری، آنرا ارجاع داده و در فهرست منابع و مآخذ ذکر نموده ام. علاوه بر آن تاکید می نمایم که این پایان نامه قبلا برای احراز مدرک هم سطح، پایین تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود، بدینوسیله متعهد می شوم، در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام توسط دانشگاه، بدون کوچکترین اعتراض آنرا بپذیرم.

تاریخ و امضاء

به نام خدا

در تاریخ 1390/6/13

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم نیلوفر جمالی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره

.....19/75..... به حروفنوزده و هفتاد و پنج صدم..... و با درجه عالی..... مورد

تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده: علوم اجتماعی و روانشناسی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد: 101	کد شناسایی پایان نامه: 10120509892027
عنوان پایان نامه: بررسی بازتاب مسائل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در سریال "قهوه تلخ"	
نام و نام خانوادگی دانشجو: نیلوفر جمالی	تاریخ شروع پایان نامه: 1389/10/9
شماره دانشجویی: 87084933000	تاریخ اتمام پایان نامه: 1390/06/13
رشته تحصیلی: علوم ارتباطات اجتماعی - روزنامه نگاری	
استاد/ استاذان راهنما: دکتر نسیم مجیدی قهرودی استاد/ استاذان مشاور: دکتر سید محمد دادگران	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده): فیلم و سینما به عنوان یکی از مهم ترین وسایل ارتباط جمعی در زندگی روزمره افراد، داد و ستدهای اجتماعی، ساختار زندگی انسان ها، چگونگی برقراری ارتباطات درون گروهی و برون گروهی و حتی اندیشه هر فرد برای چگونه زیستن است. به طوری که می توان ادعا کرد اندیشه ها، عقاید، نگرش ها و در یک روند کلی، فلسفه زندگی انسان ها با فیلم شکل می گیرد، تغییر می کند، اصلاح یا تخریب می شود... این پژوهش به روش تحلیل محتوا و بر اساس شش هدف زیر به انجام رسیده است: 1- بیان رابطه بین نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری، 2- مکمل بودن نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری، 3- مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مثبت در سریال، 4- مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی منفی در سریال، 5- مشخص شدن جاذبه های کلامی سریال، 6- مشخص شدن جاذبه های غیرکلامی سریال. در این پژوهش بر اساس اهداف ششگانه فوق 9 پرسش طرح شده است. سپس با مفهوم سازی و تعیین هفت متغیر مستقل به ساخت و تعریف (نظری و عملی) مقوله ها جهت محاسبه و اندازه گیری پرداخته شده است و سپس از طریق پرسشنامه معکوس و طراحی 26 سوال در آن به تجزیه و تحلیل صحنه های سریال که (12 مجموعه از سریال می باشد به عنوان جامعه آماری) از روش نمونه گیری تصادفی سیستماتیک برای برآورد حجم نمونه استفاده شده است دربرگرفت، روی آورده شده است. ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) در این پژوهش بالای 80% می باشد و شیوه های تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس روش انتخاب شده در این پژوهش همواره مورد دقت قرار گرفته است. در پایان به این نتیجه رسیدیم که سازنده در این سریال ارتباطات کلامی و غیرکلامی در بیشتر موارد مکمل هم هستند و در بعضی موارد نیز می توانند در جهت نفی هم باشند. مطالب بیان شده در این سریال بیشتر سیاسی بوده و در مراحل بعدی به مطالب فرهنگی و اجتماعی پرداخته شده است. ضمن اینکه این سریال آموزه های منفی (ضد فرهنگی و ضد اجتماعی) نیز دارد. از نشانه های غیرکلامی و تصویری (فیلمی) به درستی استفاده شده است. در نهایت با آزمون ها انجام شده رابطه معنا داری میان مطالب بیان شده توسط کلام و لحن بیان آنها، مطالب بیان شده توسط کلام و حرکات چشم و مطالب بیان شده و فرم کلی بدن بدست آمده است.	

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ امضاء:

مناسب نیست

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول: کلیات تحقیق
2	1-1 بیان مسئله
4	2-1 اهداف تحقیق
4	3-1 اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن
5	4-1 سوالات تحقیق
5	5-1 واژگان کلیدی
7	6-1 تعاریف عملیاتی متغیرها
	فصل دوم: مطالعات نظری
12	1-2 بخش اول - سریال و کمدی
12	1-1-2 سریال خانوادگی
14	2-1-2 ژانر
15	3-1-2 تاریخ کمدی
21	4-1-2 سینمای کمدی ایران
26	5-1-2 کمدی
27	6-1-2 قابلیت های کمدی در انتقال طنز
28	7-2 کمدی موقعیت
30	2-2 بخش دوم - نشانه شناسی
30	1-2-2 نظریه فردینان دوسوسور
34	2-2-2 دال و مدلول
37	3-2-2 همزمانی و درزمانی
37	4-2-2 چارلز پیرس و فرآیند نشانگی
39	5-2-2 الگوی پیرسی نشانه
40	6-2-2 نشانه شناسی پیرس
44	7-2-2 پیرس و بنیان های نشانه شناختی بازبودگی
46	8-2-2 کریستین متز و نشانه های سینمایی
60	9-2-2 نظریه سینمایی معاصر ژان میتری
62	10-2-2 نشانه شناسی
66	11-2-2 بازنمایی یا نظریه نشانه شناسی
67	12-2-2 مدالیت
68	13-2-2 انواع تقسیم بندی نشانه ها

71.....	14-2-2 مفهوم نشانه شناسی بعدی.....
72.....	15-2-2 بازیابی مفهوم نشانه.....
73.....	16-2-2 لانگ و پاول.....
74.....	17-2-2 نشانه شناسی سینما.....
75.....	18-2-2 نشانه شناسی دیداری و نشانه های تصویری.....
76.....	19-2-2 بازیگری و نشانه شناسی.....
78.....	20-2-2 خواندن تصویر.....
81.....	21-2-2 همنشینی و جانشینی.....
89.....	22-2-2 امکانات ساختاری و صوری متن در بیان زمان و گذر آن.....
90.....	23-2-2 تفاوت نشانه و نماد.....
91.....	24-2-2 نشانه ها و حقیقت.....
92.....	25-2-2 شباهت زبان شناسی و نشانه شناسی.....
92.....	26-2-2 مربع نشانه شناختی.....
94.....	3-2 بخش سوم - سینما، تلویزیون و رمزگان و نمادهای آنها.....
98.....	2-3-2 استعاره و کنایه.....
99.....	3-3-2 استعاره های مفهومی.....
100.....	4-3-2 نمادها.....
103.....	5-3-2 گوناگونی های تجزیه نمادین.....
104.....	6-3-2 شیوه های اصلی، مشتق و فنی.....
105.....	7-3-2 از شکلهای نمادین تا نظام های تصویری.....
106.....	8-3-2 طبیعت چند شیوه ای اندیشه و عمل نمادین.....
106.....	9-3-2 ضمنی بودن مهارت و توانش.....
108.....	10-3-2 معنا.....
109.....	11-3-2 معناهای تلویحی و ضمنی.....
110.....	12-3-2 معناهای رسانه ای شده.....
111.....	13-3-2 رمزها.....
113.....	14-3-2 انواع رمزگان.....
117.....	15-3-2 رمزگان، نماد، رسانه.....
119.....	16-3-2 مفهوم رسانه به مثابه یک رمزگان.....
119.....	17-3-2 رمزگان سینمایی.....
122.....	18-3-2 سطوح تجزیه رمزگان سینمایی.....
123.....	19-3-2 نظام های نشانه شناسیک فیلم گویا.....
124.....	20-3-2 استفاده تلویزیون از تصاویر، نشانه ها و نمادها.....
128.....	21-3-2 حرکت.....
131.....	22-3-2 شمایل نگاری.....

133	4-2 بخش چهارم - ارتباطات غیرکلامی
133	1-4-2 ارتباطات غیرکلامی
135	2-4-2 اشاره ها و حرکات بدن
139	3-4-2 اشاره ها و حرکت دست ها
140	4-4-2 حالت چهره و چشم ها
142	5-4-2 اشارات و حرکات سر
143	6-4-2 حالات لب
144	7-4-2 لحن کلام
144	8-4-2 کیفیت صدا
146	5-2 بخش پنجم - نظریه های ارتباطات
146	1-5-2 سابقه تاریخی بحث تأثیر رسانه ها
146	2-5-2 کارکردهای رسانه ها (هارولد لاسول)
148	3-5-2 رمزگذاری و رمزگشایی در گفتمان تلویزیون (استوارت هال)
154	4-5-2 نظریه تعامل نمادین
154	5-5-2 پیشینه نظریه تعامل نمادین
161	6-2 بخش ششم - پیشینه تحقیق
	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
168	1-3 روش تحقیق
169	2-3 جامعه آماری
169	3-3 حجم نمونه و روش اندازه گیری
169	4-3 ابزار جمع آوری اطلاعات
169	5-3 واحد های محتوا
170	6-3 روش تجزیه و تحلیل
170	7-3 قابلیت اعتماد (پایایی)
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
174	1-4 بخش اول: تجزیه و تحلیل توصیفی (جداول یک بعدی)
204	2-4 بخش دوم: تجزیه و تحلیل استنباطی (جداول دوبعدی)
	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
212	1-5 نتیجه گیری
213	1-1-5 نتیجه گیری و تحلیل
224	2-5 پیشنهادهای تحقیق
225	1-2-5 پیشنهاد برای پژوهشگران بعدی
225	3-5 محدودیت ها و مشکلات تحقیق

پیوست ها و ضمائم

منابع

چکیده

این پژوهش به روش تحلیل محتوا و بر اساس شش هدف زیر به انجام رسیده است: (1) بیان رابطه بین نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری، (2) مکمل بودن نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری، (3) مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مثبت در سریال، (4) مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی منفی در سریال، (5) مشخص شدن جاذبه های کلامی سریال، (6) مشخص شدن جاذبه های غیرکلامی سریال. در این پژوهش بر اساس اهداف ششگانه فوق 9 پرسش طرح شده است. سپس با مفهوم سازی و تعیین هفت متغیر مستقل به ساخت و تعریف (نظری و عملی) مقوله ها جهت محاسبه و اندازه گیری پرداخته شده است و از طریق پرسشنامه معکوس به تجزیه و تحلیل صحنه های سریال پرداخته شد. جامعه آماری این تحقیق 12 قسمت از 36 قسمت سریال "قهوه تلخ" است که به روش نمونه گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب شده است. ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) در این پژوهش 80% می باشد و شیوه های تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس روش انتخاب شده در این پژوهش همواره مورد دقت قرار گرفته است. در پایان به این نتیجه رسیدیم که در این سریال ارتباطات کلامی و غیرکلامی در بیشتر موارد مکمل هم هستند و در بعضی موارد نیز می توانند در جهت نفی هم باشند. مطالب بیان شده در این سریال بیشتر سیاسی بوده و در مراحل بعدی به مطالب فرهنگی و اجتماعی پرداخته شده است. ضمن اینکه این سریال آموزه های منفی (ضد فرهنگی و ضد اجتماعی) نیز دارد. از نشانه های غیرکلامی و تصویری (فیلمی) به درستی استفاده شده است. در نهایت با آزمون ها انجام شده رابطه معناداری میان مطالب بیان شده توسط کلام و لحن بیان آنها، مطالب بیان شده توسط کلام و حرکات چشم و مطالب بیان شده و فرم کلی بدن بدست آمده است.

پیشگفتار

عنصر اصلی تلویزیون تصویر است و تصویر تاثیر خاصی در دستگاه فکری و روانی انسان دارد و اگر پنج حس خود را مد نظر قرار دهیم برای ارتباط با پدیده های اطراف خود روزانه بیشترین اطلاعاتمان را از طریق چشمانمان یعنی از دیدن تصاویر بدست می آوریم و این موضوع نشان دهنده چرایی تاثیر تلویزیون است پس رسانه های تصویری می توانند بهترین و بیشترین تاثیر را در زمینه فرهنگ و هدایت افکار انسانها داشته باشد و از آنجا که نشانه شناسی عمدتاً به رمزگان توجه دارد می تواند ابزار ارزشمندی برای پی بردن به چگونگی تاثیرگذاری از طریق تصویر بر ذهن انسان باشد.

در نشانه شناسی می توان نشان داد که تا چه حد تصویر نشانه ها با تصویر بازنمایی شده واقعیت، همخوانی دارد، در فیلم از چه رمزگانی استفاده شده است و کدام یک از این رمزگان ها صرفاً متعلق به فیلم هستند. استفاده از نشانه شناسی به ما یاد می دهد که دقت بیشتری در ارتباطات تصویری داشته باشیم به عبارت دیگر از نشانه ها به موقع و در زمان مناسب برای ساخت یک اثر استفاده کنیم تا تاثیرگذاری ذهنیت خالق اثر بر مخاطب دقیق تر انجام شود.

فیلم های طنز ارزشمند برخاسته از فرهنگ و هنر غنی و توانمند هنرمندان واقعی، می توانند به سرعت جامعه را متحول کنند و اثرات بسیار سازنده و مهمی را بر جا گذارند. این نوع از فیلم ها با توانایی های بالقوه خود، می توانند هر پیامی را بسیار قوی تر از دیگر هنرها به مخاطبان عرضه کند. فیلم کمدی با زبان محکم و بیان استعاره ای و طنزگونه اش به خوبی قادر است هر آنچه که فیلم های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... قادر به بیان آن نیستند را وصف و به سرعت در عمق جامعه نفوذ کند.

امروزه جامعه ما بوسیله درگیری با بسیاری مسائل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بیشتر از هر زمانی نیاز به طنزهای سازنده دارد که اگر سازندگان آنها دقت لازم را در بیان اهداف خود به کار نبرند می تواند عوارض منفی و اثرات مصرف کنندگی صرف را به نمایش بگذارد. اگر چارلی چاپلین نامی جاودانه در سراسر جهان شده است به دلیل نوآوری هایش در دوران سینمای صامت نبوده است بلکه خصوصیات ذاتی و پیامهای او از جمله نگاه به آینده، مسائل اجتماعی، هشدارها و ... است که از او

یک اسطوره ساخته است. چاپلین مخاطبش را بیشتر از خنده به تفکر وامی‌دارد و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زمان خود را بیان میکند.

از این روی ما در این پژوهش علمی به مسایل مربوط به نشانه‌ها پرداخته‌ایم که می‌تواند یکی از اثر بخش‌ترین موارد در آثار طنزآمیز باشد. این پژوهش بر آن است که روابط بین کلام و غیرکلام (که از طریق نشانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است) را بررسی و روشهایی را که می‌توان با یاری از آنها به محتوای طنز تصویری غنا بخشید بیان کند.

از آنجا که بررسی ارتباطات غیرکلامی در این پژوهش بر پایه نشانه‌شناسی استوار است ما به بررسی نظرات افرادی مانند فردینان دو سوسور و چارلز پیرس در این زمینه پرداخته‌ایم و نظرات سینمایی افرادی نظیر کریستین متز و ژان میتری را نیز برای تکمیل نظریات ضمیمه آن کردیم. علاوه بر نظریات نشانه‌شناسی، سینمایی و ارتباطات به نکاتی درباره نمادها، رمزگان و استعاره پرداختیم که زیر مجموعه‌هایی از علم نشانه‌شناسی هستند و ریشه‌های طنز و وظایفش را مد نظر قرار دادیم. در فصول بعدی سوالات خود را مبنی بر رابطه بین مطالب بیان شده توسط کلام و لحن بیان، رابطه بین مطالب بیان شده توسط کلام و حرکات چشم و رابطه بین مطالب بیان شده توسط کلام و فرم کلی بدن مورد آزمون قرار داده و به این نتیجه دست یافتیم که رابطه معنی‌داری میان هر دو متغیر در هر سوال وجود دارد.

فصل اول :

کلیات پژوهش

مقدمه

با رشد گسترده تلویزیون ملی و سپس ورود آن از طریق شبکه خانگی به منازل، بحث درباره تاثیر تلویزیون بر فرهنگ، سیاست و زندگی اجتماعی فراگیر شد است و ما نمی توانیم این حقیقت را نادیده بگیریم که تلویزیون، می تواند تاثیرات مثبت و منفی را با توجه به شیوه ساخت و پرداخت محتوای آن بر روی تفکر و نوع زندگی و معیشت افراد جامعه داشته باشد.

تلویزیون مولد و محصول اندیشه انسان است. از این رو منبعث از جامعه و متأثر از آن است، اما بعد از آنکه پیدا شد و بکار رفت، بر حسب طرز استفاده ای که از آن به عمل می آید، می تواند سالم، آرام بخش یا مضر و انحراف انگیز باشد. (ساروخانی، 1384، 73) بینندگان با آنچه که بر صفحه تلویزیون ظاهر می شود تماس برقرار می کنند و آن را مورد تفسیر قرار می دهند. از این طریق برنامه تلویزیونی به واسطه تعامل اجتماعی در دنیای اجتماعی مخاطبان مشارکت می کند و در طیف وسیعی از گفتمان ها حضور می یابد و در معرض تاویل های پیاپی قرار می گیرد. (دالگرن، 1385، 70)

از آنجا که تلویزیون یک رسانه عمومی است، بینندگان بسیاری چشم به صفحه آن دوخته اند و به واسطه برنامه های پخش شده در آن برای رفتارهای شخصی و اجتماعی خود الگو برداری میکنند. تلویزیون در این عصر اواخر مدرن به شکل تولیدکننده خستگی ناپذیر گفتمان های دیداری- شنیداری که موقعیتی محوری در محیط نشانه شناختی دارند، عمل می کند. (همان منبع، 1385، 24)

در بین برنامه های تلویزیونی، آثار طنز بیشترین مخاطب را به دلیل نیاز مردم به تفریح و خنده دارند پس باید فیلمنامه ای قوی داشته باشند و کارگردانانی خلاق آن را در جهت درست هدایت کنند. و

این طنزپرداز است که باید نکاتی که دیگران از آن غافل شده اند را ببیند، معنای تازه خلق کند، و استعداد خود را در بیان خنده دار مفاهیم - اجتماعی، سیاسی و فرهنگی - و بر هم زدن تناسبها و آرایش جدید به کلام و غیر کلام نشان دهد.

در یک اثر هنری که در حوزه ارتباطات انسانی است هنرمند، خود، رمزی را چه به صورت کلمات، تصاویر یا صحنه ها و صداهایی در یک فیلم خلق می کند. او از عناصر و ساختی برای مجموعه کدها، محتوا و نحوه ارائه پیام خود استفاده می کند و در واقع ترتیبی می دهد که دریافت کننده این مجموعه نمادهای قراردادی شناخته شده را در کنار نمادهای تازه قرار گرفته به نحوی دریافت کند که معنی مورد نظر او در ذهن گیرنده متجلی شود. (محسنیان راد، 1382، 231) ترکیب صحیح رمزهای پیام، محتوای پیام و نحوه ارائه پیام در همه زمینه های ارتباط می تواند در موفقیت پیام و در تجلی معنی موثر باشد. (همان منبع، 1382، 236)

در واقع یک طنزپرداز با ارائه این رمزها بوسیله تصویر یک بافت بی نشان را تبدیل به یک متن نشاندار می کند که مفهوم جدیدی را به مخاطب عرضه می کند زیرا طنزپردازان در بیشتر مواقع برای بوجود آوردن فضای خنده دار از استعاره ها و کنایه ها برای بیان مفهوم مورد نظر خود استفاده می کنند که در آن تناسب های معمولی و روزمره به هم خورده و از بین رفته است. و یکی از مهمترین اهداف طنز طرح موضوعات جدی در قالب غیرجدی می باشد.

از آنجا که نشانه شناسی به طور انحصاری بر معنای پنهان تمرکز دارد و آثار تلویزیونی طنز نیز در بیشتر موارد تناسب های معمولی و معانی عام رفتارها را بر هم می زند می تواند برای یافتن معنای مورد نظر سازنده این اثر بسیار کمک کننده می باشد.

1-1 بیان مسئله:

رسانه ها با تحولاتی که در جنبه های مختلف از بعد فن آوری تجهیزاتی و حجم داشته اند به عنوان منتقل کنندگان پیام می توانند در ساخت فرهنگ عمومی جامعه، باورها، اعتقادات و افکار عمومی موثر باشند. توسعه سریع و وابستگی هر چه بیشتر مردم به رسانه های تصویری و در پی آن تاثیرات

فرهنگی، سیاسی و اجتماعی آنها بر جامعه، موجب شکل گیری تصورات آدمیان از جهان خود می شود.

بنابراین کسانی می توانند بالاترین تاثیرگذاری را در دیدگاه جامعه داشته باشند که موفق تر عمل کنند. نحوه بیان و شکل انتقال پیام در رسانه های تصویری به طرز ویژه ای است که می تواند مخاطب را با انواع و اقسام شگردها و روش هایی که در آن به کار می رود، به خود جلب کند. این رسانه می تواند پرنفوذترین و موثرترین عامل در نحوه دگرگونی در اذهان عمومی باشد. در شناخت این عرصه آنچه تاثیرگذاری را بیشتر می کند این است که پیام ارزشی به گونه ای به عنوان مسائل فرهنگی، سیاسی و اجتماعی به مخاطبین عرضه شود که منطبق با نیازهای عموم جامعه باشد. یعنی جامعه نسبت به آن پیام احساس نیاز کند و وقتی می توانیم موفق باشیم که بتوانیم آن پیام و ارزش را به شیوه ای مطمئن و به نحوی که در مخاطب اثر بگذارد، منتقل کنیم.

در این میان سریال های طنز- اجتماعی در عین سادگی و با توجه به ماهیت پیچیده و چند لایه خود به بیان مسائل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی می پردازد و عدم تناسب در عرصه های مختلف را که در ظاهر متناسب به نظر می رسند، به تصویر می کشند. شناخت زبان و ظرفیت های آن و همچنین شناخت نشانه ها که می تواند استفاده صحیح از آنها تاثیرگذاری کلام را افزایش دهد و تسلط سازندگان بر ابزارهای مورد استفاده در این صنعت در کنار آشنایی با مخاطب و شناخت دقیق شرایط جامعه و اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از ضروریاتی است که طنزپرداز با استفاده از آنها مخاطبان واقعی خود را پیدا می کند.

بر این مبنای سریال طنز- اجتماعی "قهوه تلخ" با روش خاص کارگردان آن (مهران مدیری) و جذابیت های به کار رفته در این سریال که توانست در پخش قسمت های اولیه خود نفوذ و تاثیرگذاری خود را بر اذهان عمومی با بازخوردهای کلامی و غیرکلامی نشان دهد این ضرورت را ایجاد می کند تا محتوای این سریال مورد بررسی قرار گیرد تا متوجه شویم که آیا این سریال نقش خود را به عنوان یک رسانه، مخصوصا یک طنز- اجتماعی در بیان مسائل سیاسی، اجتماعی و

فرهنگی که از وظایف اصلی این ژانر می باشد درست ایفا کرده است؟ آیا عوامل این سریال به درستی از نشانه ها برای رساندن پیام خود به مخاطب استفاده کرده اند؟

1-2 اهداف تحقیق:

اهداف اصلی:

1- بیان رابطه بین نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری

2- مکمل بودن نشانه های کلامی و غیرکلامی در رسانه های تصویری

اهداف فرعی:

E مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مثبت سریال

E مشخص شدن میزان آموزش های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی منفی سریال

E مشخص شدن جاذبه های کلامی سریال

E مشخص شدن جاذبه های غیرکلامی سریال

1-3 اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن:

با توجه به پیشینه ساخت سریال های طنز- اجتماعی کارگردان این مجموعه (مهران مدیری) و بازخوردهای کلامی و غیرکلامی این مجموعه ها در جامعه که گاهی اوقات حتی فراموش نشدنی هستند و حتی پس از گذشت سالها هنوز در اذهان عمومی جا دارند و از آنها استفاده می شود، می توان گفت این کارگردان، طنزش را خودش می سازد و نیازی به تقلید از نشانه های موجود در جامعه ندارد و خود بوجود آورنده نوعی فرهنگ رفتاری و کلامی می باشد که تاثیرات بلند مدت آن سالهاست که مشاهده می شود و با آگاهی به این موضوع که طنز این کارگردان همزمان با اتفاق ها و تغییرات اجتماعی حرکت می کند و او فکر اولیه طنز خود را از جامعه می گیرد و به صورت تصویری به جامعه باز میگرداند لازم است تا محتوای آخرین اثر او به نام " قهوه تلخ " که در مدت زمان پخش خود از طریق شبکه خانگی با استقبال بالایی مردم مواجه شده است و مشاهده تاثیرات

کلامی و غیرکلامی این سریال مورد بررسی قرار گیرد تا مشخص شود محتوای این سریال تا چه حد هدفمند بوده و به عنوان یک طنز- اجتماعی توانسته است وظایف خود را انجام دهد.

1-4 سوالات تحقیق:

- 1- چه مقدار از مطالب بیان شده در این سریال جنبه سیاسی داشته است؟
- 2- چه مقدار از مطالب بیان شده در این سریال جنبه اجتماعی داشته است؟
- 3- چه مقدار از مطالب بیان شده در این سریال جنبه فرهنگی داشته است؟
- 4- آیا این سریال آموزه های منفی (ضد فرهنگی و ضد اجتماعی) دارد؟
- 5- چه مقدار از رنگها، لباسها و پارچه ها سنتی بوده و چه مقدار مدرن؟
- 6- چه مقدار از نشانه های صوتی استفاده شده است؟
- 7- آیا رابطه ای میان مطالب بیان شده و لحن بیان آنها وجود دارد؟
- 8- آیا رابطه ای میان مطالب بیان شده و حرکات چشم وجود دارد؟
- 9- آیا رابطه ای میان مطالب بیان شده و فرم کلی بدن وجود دارد؟

1-5 واژگان کلیدی:

نشانه شناسی:

نشانه شناسی علمی است که به مطالعه چگونگی تولید معنی در جامعه می پردازد: از این رو نشانه شناسی به یک اندازه، به مسئله فرآیندهای دلالت و ارتباط یعنی مطالعه شیوه های تولید و مبادله معنی می پردازد. در واقع نشانه هر گونه دالی است که به مدلولی دلالت می کند و یا در هر چیزی که بتواند جایگزین چیز دیگر شود و به جای آن بر معنا و مفهومی ذهنی دلالت کند. (انصاری، 1390، 83)

ارتباطات غیرکلامی:

ارتباطات غیرکلامی عبارت است از کلیه پیام هایی که از افراد علاوه بر خود کلام، آنها را نیز مبادله می کنند. طرز قرار گرفتن، راه رفتن، ایستادن، حرکات، چهره و چشم ها، لحن صدا و... جملگی نشانه های ارتباطات غیر کلامی هستند. (یحیایی ایلدیه، 1385، 5)

سریال خانوادگی:

سریال خانوادگی، نمایش درام دنباله داری است که طی 25 هفته با حضور شخصیت هایی محدود و با استفاده از خط داستانی خاصی به موضوعات خانوادگی، روابط شخصی و یا خانوادگی می پردازد. سریال های خانوادگی دارای پایان باز هستند: چندین داستان در چند قسمت متوالی بهم پیوند می خورند و هیچ قسمت مجزایی در سریال وجود ندارد. پس در این نوع سریال ها نه نقطه پیوندی میان عوامل داستان وجود دارد و نه مانند نمایشنامه و رمان، لحظه پایان رسمی را می توان دید. سریال خانوادگی از جمله ژانرهایی است که مراسم عروسی نه تنها برایش پایانی خوش نیست، بلکه آغاز ازدواجی پر دردسر و حتی محکوم به شکست است. (مک کوئن، 1380، 53)

ژانر:

ژانر، واژه ای فرانسوی است. به معنای "گونه" و "نوع" و اینجا به انواع و اقسام تولیدات تلویزیونی اطلاق می شود که از جمله می توان به کمدی موقعیت اشاره کرد. هر ژانر با قواعد خاصی مشخص می شود و ما باید این قواعد را بشناسیم. این قواعد شامل تمام عناصر تکراری است که به نحوی آشنا، قابل پیش بینی و وابسته، در هر ژانری مورد استفاده قرار میگیرد. قواعد مذکور را بدین ترتیب می توان نام برد: شخصیت، طرح داستانی، فضای داستان، صحنه و لباس، موسیقی، نورپردازی، موضوعات داستانی، گفتگو. (همان منبع، 1380، 43)

کمدی:

اثر نمایشی که دارای موضوع و نتیجه ای شادی بخش و خنده آور باشد. کمدی اصطلاحی است که برای بیان نوعی از درام بکار می رود که مقصود اصلی آن تفریح تماشاکنندگان است. کمدی از طرفی مخالف لودگی و مسخرگی و تقلید است. کمدی از یک جهت که به پایانی خوشایند ختم می گردد،